

ABORDĂRI ȘI TRATĂRI TEORETICE PRIVIND PATRIMONIUL NAȚIONAL ȘI UNIVERSAL ÎN ISTORIOGRAFIA CONTEMPORANĂ

Angela LISNIC,
Dr. în istorie, conf. univ.
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, mun. Chișinău
e-mail: alisnic2009@gmail.com

Summary

In the present study, a historiographic analysis of the value of cultural heritage at European and national levels is made. The research results show the importance of research carried out by specialists from different socio - human areas: culture, history, sociology. As a result of this research, reference is made to the authors, subjects and areas of scientific research that includes this theoretical notion. As a result of the historiographical analysis, a number of bibliographic findings and references on the cultural patrimony were carried out as a subject of contemporary scientific research

***Key words:** Cultural heritage, cultural value, cultural objects, historiographic analysis;*

Argument pentru cercetarea patrimoniului

Patrimoniul cultural devine un subiect de studiu și preocupări științifice, excelând la nivel legislativ și constituire sistemică în realitatea contemporană. Necesitatea unei astfel de examinări este dictată de extinderea tot mai intensă a unor situații și stări de fapt prin care trece patrimoniul cultural național și cel universal. Elementele din care este constituită această definiție sunt noțiunile de *cultură* și *patrimoniu*. Pentru recunoașterea acestei importanțe, facem referință la afirmația renumitului filosof al secolului XX, Nicolae Rerih, care, în lucrarea „Pagini de jurnal”¹, susține că „cultura este o cunoaștere luminată. Cultura este o apropiere științifică și spirituală asupra rezolvării problemelor omenirii. Cultura este frumusețea în toată amploarea ei. Cultura este o cunoaștere exactă fără prejudecăți și superstiții. Cultura este o afirmație a binelui în toate aspectele sale. Cultura este cântul muncii pașnice în interminabila ei perfecțiune. Cultura este revizuirea valorilor pentru găsirea tezaurului adevărat al poporului. Cultura se afirmă în inima poporului și creează tendința spre construire. Cultura este percepută ca o descoperire

¹ Н.К. Рерих, Листы дневника. Том первый, 2-е изд. М.: МЦР, 1999, с. 24.

și o îmbunătățire a vieții, deoarece ea trăiește în tot ce este conștient și gânditor. Cultura apără demnitatea istorică a poporului”².

Astfel, abordând definiția *patrimoniul cultural* ca obiect de cercetare științifică, trebuie de remarcat că această noțiune urmează a fi examinată în context cu noțiunea *cultură*. Necesitatea unei astfel de corelări este dictată de alte două noțiuni, care sunt indisolubil legate de ele: *identitate și funcție socială*. O implicare atât de pronunțată a acestor noțiuni teoretice este condiționată de valoarea pe care o are noțiunea *patrimoniul cultural*, cât în știință, atât și în viața cotidiană; totodată și de vastitatea aspectelor unde este utilizată această noțiune. O examinare rezumativă a lucrărilor ce abordează definiția de *patrimoniul cultural* ne permite să prezentăm o retrospectivă istoriografică asupra subiectului abordat în știința contemporană și să identificăm aspectele teoretice ce sunt cuprinse în istoriografia contemporană privitor la aceste definiții.

Retrospective cronologice privind problema patrimoniului cultural în istoriografie

Este știut faptul că tradiția istoriografică a secolului XX cunoaște salturi distinctive în evoluția sa. În particular, ne referim la criza cunoașterii de la începutul secolului în care are loc o revizuire și o reconceptualizare a câmpului științific de cunoaștere. Iar cunoașterea istorică are loc odată cu noile realități ce s-au săvârșit la începutul secolului XX, având în vedere trecerea de la paradigma newtoniană de cunoaștere științifică la cunoașterea științifică einșteniană. Astfel, amplificarea schimbărilor și descoperirilor ce au avut loc, în general, în știință, au dus și la revizuirea obiectului de cunoaștere științifică, în ansamblu, și cel al cunoașterii științifice al trecutului, în particular. Modernizarea bazei teoretico-metodologice din anii '60 ai secolului trecut a desemnat cotitura radicală în istoriografie, care, de rând cu diferențierea teoretică și metodologică în cunoașterea științifică, a dus și la extinderea câmpului de cunoaștere în care intră și noțiunea de *patrimoniul cultural*. Totodată, această modernizare a condiționat și delimitări teoretice în câmpul de cunoaștere științifică, fapt ce s-a manifestat prin extinderea numărului disciplinelor științifice și metodelor de cercetare științifică a obiectelor. Aceste schimbări se referă și la noțiunea de *patrimoniul cultural*, care, în virtutea complexității sale, este desemnat și de știința culturologică, și de arheologie, și de știința istorică, și de știința sociologică. Fiecare din aceste discipline, aplicând în discursul său problema patrimoniului, o efectuează prin prisma propriului aparat științific. Analiza lucrărilor ce au abordat noțiunea de *patrimoniul cultural* permite să enunțăm un șir

---

² Н.К. Рерих, *Op. cit.*

* traducerea n.a.

de referințe cronologice privind tratarea acestei noțiuni și, totodată, să identificăm ideile, conceptele, aspectele ce au fost examinate în aceste studii.

Astfel, discuțiile privind desemnarea conținutului ce întrunește conceptul și noțiunea de *patrimoniu* este indisolubil legată de un șir de convenții, care ulterior au fost ratificate de majoritatea statelor lumii. În această ordine de idei, ne referim la „*Convenția de apărare a valorilor culturale în cazul conflictului armat*”, aprobată la Haga în 1954,³ la „*Recomandarea cu privire la păstrarea peisajelor și localităților (1962)*”⁴. Dar, amploarea deciziilor privind recunoașterea valorii patrimonial cultural o desemnăm cu anul 1970, când la Paris, pe data de 14 noiembrie, a fost primită *Convenția UNESCO privitor la măsurile referitoare la interzicerea și preîntâmpinarea exportului nelegitim și transmiterea în drept privat al bunurilor culturale*⁵, Convenție, care a fost completată cu un șir de alte documente, adoptate ulterior. Ne referim la *Convenția UNESCO cu privire la păstrarea patrimoniului cultural și natural* din 1972⁶; la *Recomandarea privind păstrarea și rolul actual al ansamblurilor istorice*”, aprobată în 1976⁷; la *Recomandările despre participarea și aportul maselor populare în viața culturală* din 1976⁸; la *Recomandările privitor la păstrarea tezaurului folcloric*, aprobate în 1989 etc⁹. Constatăm că preocupările și interesul față de patrimonial cultural sunt examinate și în aspect legislativ, totodată, devin și un subiect de interes științific, atât în spațiul european, cât și în cel sovietic și post-sovietic.

În lista autorilor preocupați de subiectul *patrimoniului cultural*, încă în perioada sovietică, identificăm numele lui M. Boguslavschii¹⁰, care, ca rezultat al deciziilor la nivel european, se alătură la examinarea subiectului, prin publicarea unui studiu sintetic, în care prezintă o informație detaliată a actelor normative

³ Конвенция о защите культурных ценностей в случае вооруженного конфликта (Гаагская конвенция, 1954); арид Соколова, Александра Сергеевна. Вклад ЮНЕСКО в сохранение всемирного культурного наследия. Теория и практика общественного развития 11 (2013).

⁴ Рекомендация о сохранении красоты и характера пейзажей и местностей (1962); арид Соколова, Александра Сергеевна. Вклад ЮНЕСКО в сохранение всемирного культурного наследия. Теория и практика общественного развития 11 (2013).

⁵ Конвенция об охране всемирного культурного и природного наследия (16 ноября 1972 г.). В: Свод нормативных актов ЮНЕСКО: Конвенции и соглашения, рекомендации, декларации. М., 1991. С. 290-302; Конвенция ЮНЕСКО о мерах, направленных на запрещение и предупреждение незаконного ввоза, вывоза и передачи права собственности на культурные ценности [12, 595], Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, 1972 [on-line]. Метод доступа: <http://www.unesco.org>.

⁶ Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, 1972 [on-line]. Метод доступа: <http://www.unesco.org>.

⁷ Рекомендация о сохранении и современной роли исторических ансамблей (1976), арид Галкова, О.В. Теоретические основы культурного наследия. Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 7: Философия. Социология и социальные технологии, 2011, 3.

⁸ Рекомендация об участии и вкладе народных масс в культурную жизнь» (1976); арид Галкова, О.В. Теоретические основы культурного наследия. Волгоградского государственного университета. Серия 7: Философия. Социология и социальные технологии, 2011, 3.

⁹ *Inventaire général du patrimoine culturel*, принята Всемирной конференцией по политике в области культуры (Мехико, 1982). Культуры: диалог народов мира. ЮНЕСКО, 1984. №3, с. 77.

¹⁰ *Богуславский М.М.* Международная охрана культурных ценностей, М., 1979.

europene, adoptate în Europa și, la care a aderat, de asemenea, și URSS. Prin această lucrare, de fapt, se desemnează un traseu distinctiv în istoriografia sovietică, și apoi cea rusă, care este preocupată de această problemă. Tot în perioada anilor '80 – sfârșitul anilor '90 cercetătorul american Bruner Edward M.¹¹, prin studiul său general, desemnează existența problemei cercetării patrimonial cultural. În lucrarea sa, el face definirea acestei probleme de rând cu alte probleme ce țin de competența cercetărilor istorice.

După căderea URSS, subiectul *patrimoniului cultural* nu este exclus din cercetare, ci din contra, ia o mai mare amploare. Astfel ideile de păstrare a patrimoniului sunt publicate într-o culegere de studii pe problematica dată¹², care au fost elaborate sub îndrumarea renumitului savant rus Lihaciov D.S. și care a fost soldată și cu elaborarea propriei *Declarații privind dreptul cultural*¹³.

Căutările teoretice privind formula de abordare a *patrimoniului cultural* sunt efectuate și de cercetătorul american Ashworth G.J.¹⁴, care pune în discuție problema conceptului și modelului de cercetare a patrimoniului. Prin cercetarea sa, el indică valoarea și importanța păstrării, ocrotirii și valorificării *patrimoniului cultural*. Un loc aparte în subiectul supus cercetării îl desemnăm cu numele renumitului P. Nora¹⁵, care, în 1997, editează o amplă lucrare privitor la cunoașterea patrimoniului, în care sunt incluse studiile cercetătorilor francezi în domeniul *patrimonial cultural*.

Cercetări din câmpul *patrimoniului cultural* sunt continuate în spațiul post-sovietic de cercetătoarea rusă Kuleșova M., care în studiul său analizează o listă de noțiuni și termeni, pe care îi desemnează sub conceptul de *patrimonial cultural*¹⁶. În următorul an, autorul rus Vedenin Iu. editează un atlas complex, în care propune o concepție și un program de inventariere a patrimoniului cultural și cel natural¹⁷. Tot la aspectele legislative internaționale se referă și lucrarea

¹¹ Edward M. Bruner, 1983a. Introduction. The opening up of anthropology. In *Text, play, and story: The construction and reconstruction of self and society*, ed. Edward M. Bruner, 1-16. Washington, DC: American Ethnological Society. 1983b. *Text, play, and story: The construction and reconstruction of self and society*, ed. Edward M. Bruner. Washington, DC: American Ethnological Society.

¹² А.Н. Дьячков, Охрана памятников за рубежом (некоторые теоретические аспекты). В: Памятники в контексте историко-культурной среды. Сб. научн. тр. /отв.ред. Дьячков А.Н. М., 1990, с. 22.

¹³ Декларация прав культуры. СПбГУП: СПб, 1996. с. 11.

¹⁴ G.J. Ashworth, From History to Heritage - From Heritage to Identity: In Search of Concepts and Models. În: Ashworth G.J., Larkham P.J. (Eds.), *Building a New Heritage: Tourism, Culture and Identity in the New Europe*. London: Routledge, 1994, pp. 13-30.

¹⁵ P. Nora (Ed.), *Science et conscience du patrimoine*. Paris: Fayard, 1997.

¹⁶ М.Е. Кулешова, Понятийно-терминологическая система «природное культурное наследие»: содержание и основные понятия. В: Уникальные территории в культурном и природном наследии регионов. Сборник научных трудов. М.: Изд. РНИИ культурного и природного наследия, 1994, с. 41.

¹⁷ Ю.А. Веденин, Культурное и природное наследие России (Концепция и программа комплексного атласа) / Ю.А. Веденин, А.А. Лютый, А.И. Ельчанинов, В.В. Свешников. М, 1995, с. 3.

cercetătoarei Poleakova M.A.¹⁸, valoarea acestei lucrări constituind documentele și bibliografia pe care a realizat-o cercetătoarea privind subiectul *patrimoniului cultural*. Cercetătorul Șulghin P.M., în cercetarea sa, face o încercare de definire a abordărilor aplicate față de programele ce țin de sfera culturii și patrimoniului¹⁹. În 2000 cercetătoarea Mironova T.G. susține teza de doctorat, cu titlu semnificativ „Păstrarea patrimoniului cultural și natural - imperativ al politicii culturale în societatea postindustrială”²⁰. În anii următori cercetătorii ruși Vedenin Iu. și Kuleșova M.E., publică studiul ce ține de landsaftul cultural ca categorie a patrimoniului²¹. Publicația dată are rezonanță cu *Declarația dreptului cultural și importanța lui internațională*, care a fost lansată de renumitul filosof și activist civic în păstrarea patrimoniului, academicianul D.Lihaciov²². O lucrare teoretică în domeniul patrimoniului cultural poate fi considerată lucrarea cercetătoarei Mastenița E.N., care pune în discuție conceptualizarea noțiunii *patrimoniu* și problematica legată de această definiție teoretică²³. Trebuie să constatăm că în Rusia problematica patrimoniului este un obiect de studiu și de cercetare, care se realizează și prin susținerea unui șir de teze de doctorat. Astfel, poate fi considerată teza elaborată de Mazencova A., ce abordează problema patrimoniului prin prisma conceptului sistemic²⁴. Tot la explicarea definiției *patrimoniului cultural* din punct de vedere al culturologiei, se referă cercetătorii Șestacov V.A.²⁵, Galcova O.V.²⁶, Kurianova T.S.²⁷ Interesul față de obiectul dat este continuat de Koziol C., care

¹⁸ М.А. Полякова, Международно-правовые аспекты охраны культурного наследия (документы, библиография). Ред. С.И. Сотниковой, И.М. Вандулакиса. Афины, 1997.

¹⁹ П.М. Шульгин, Современные подходы к формированию программ в сфере культуры и наследия. В: Наследие и современность. Информационный сборник. Вып. 7, М., 1999, сс. 3-14.

²⁰ Т.Г. Миронова, Сохранение природного и культурного наследия как императив культурной политики постиндустриального общества: автореферат дисс. канд. культурологии, М., 2000.

²¹ Ю.А. Веденин, М.Е. Кулешова, Культурные ландшафты как категория наследия. In: [в:] Культурный ландшафт как объект наследия, под ред. Ю.А. Веденина, М.Е. Кулешова. Москва-Санкт-Петербург, 2004, сс. 13-36.

²² Д.С. Лихачев, Декларация прав культуры и ее международное значение. В Наука и жизнь. 2006. № 2. С. 23-37; Лихачев, Дмитрий Сергеевич. Декларация прав культуры. Журнал российского права, 12 (120) (2006).

²³ Елена Николаевна, Мастеница, Культурное наследие в современном мире: концептуализация понятия и проблематики. Труды Санкт-Петербургского государственного университета культуры и искусств, 2008, 180. http://rusinst.uni.lodz.pl/pliki/materialy/krajobraz_kult1.pdf Мастеница Е.Н. Интерпретация культурного наследия в музее: гуманитарный дискурс.

²⁴ Анна Алексеевна, Мазенкова, Культурное наследие как самоорганизующаяся система. Автореферат Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук, Тюмень, 2009.

²⁵ Шестаков, В.А. Формирование понятия „культурные ценности”. *Studia culturale*, 11, 2011, с. 83-92.

²⁶ О.В., Галкова, Теоретические основы культурного наследия. В: Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 7: Философия. Социология и социальные технологии, 2011, с. 110-115.

²⁷ Татьяна Сергеевна, Курьянова, Культурное наследие: смысловое поле и практика. В: Вестник Томского гос. ун-та. Культурология и искусствоведение. 2011, № 2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kulturnoe-nasledie-smyslovoe-pole-i-praktika> (дата обращения: 17.06.2018). <https://cyberleninka.ru/article/n/kulturnoe-nasledie-smyslovoe-pole-i-praktika>

întreprinde o analiză critică a structurii și a politicii în domeniul patrimoniului istoric, desemnând și elementele ideologice ale acestei politici²⁸.

La Amsterdam, cercetătorii Deben L., Salet W., Thoor M.-T. van editează un studiu colectiv ce ține să demonstreze rezultatele investigațiilor de teren privitor la patrimoniul cultural din spațiului istoric al orașului Amsterdam²⁹. Totodată, studiile privind patrimoniul sunt legate de cercetătorii francezi. Astfel, în anul 2009, Heinrich N.³⁰ publică lucrarea ce pune în discuție industria legată de patrimoniu. În studiul său autorul expune ideea privind valoarea atât a unei catedrale medievale, cât și a unui lăcaș din suburbia medievală, care conține în sine urme de memorie. Aspectul istoriografic îl definește Helaine Silverman, care, în studiul său supune unei inventarieri istoriografice, temele, problemele și autorii preocupați de studiile privitor la patrimoniul cultural³¹.

Trecerea în revistă a autorilor ce studiază problematica patrimoniului cultural ne-a permis să identificăm și cercetători din Republica Moldova și România, preocupați de această problematică. Astfel, în cadrul Institutului Patrimoniului Cultural, un șir de colective de cercetători sunt implicați în cercetarea patrimoniului cultural. Printre proiectele date putem evidenția câteva proiecte instituționale din perioada 2011-2018: proiectul 11.817.07.18F – *Patrimoniul artistic al Republicii Moldova în contextul multiculturalismului european: cercetare, valorificare*. Cond. – dr. hab. Staviță T.; proiectul 11.817.07.19F – *Dimensiunea europeană a patrimoniului arheologic al Republicii Moldova*. Cond. – dr. hab. Levițki O.; proiectul 11.817.07.20F – *Dimensiunea europeană a patrimoniului etnografic al Republicii Moldova*. Cond. – dr. Procop S.³²; proiectul 14.06.199F – *Valorificarea pluridimensională a patrimoniului etnocultural ca factor al armonizării și dezvoltării societății Republicii Moldova* (director de proiect dr. S. Procop)³³; proiectul tinerilor cercetători 16.819.06.13F – *Valorificarea patrimoniului etnocultural al Republicii Moldova în educația tinerei generații* (director de proiect dr. Ivan Duminica)³⁴; proiectul interstatal U1-1/1171 – *Patrimoniul cultural-istoric al comunei Crihana Veche: cercetare, conservare, valorificare și promovare* (director de proiect – drd. Ion Ciobanu)³⁵. Și

²⁸ Идеология охраны памятников истории: критический анализ структуры дискурса современной политики исторического наследия. Сокращенный перевод с английского Владимира Макарова. Перевод выполнен по изданию: Koziol C. *Historic Preservation Ideology: A Critical Mapping of Contemporary Heritage Policy Discourse*// Preservation Education and Research. 2008, vol. 1, pp. 41-84. <http://magazines.russ.ru/nz/2017/4/ideologiya-ohrany-pamyatnikov-istorii-kriticheskij-analiz-struk.html>

²⁹ L. Deben, W. Salet, M.-T. van Thoor (Eds.), *Cultural Heritage and the Historic Inner City of Amsterdam*. Amsterdam: Aksant, 2004.

³⁰ N. Heinrich, *La fabrique du patrimoine. De la cathédrale à la petite cuillère*. Paris: Éditions de la Maison des Sciences de l'Homme, 2009.

³¹ Helaine, Silverman, *Contested cultural heritage: A selective historiography*. In: *Contested Cultural Heritage*. Springer, New York: NY, 2011, pp.1- 49.

³² <http://patrimoniul.asm.md/projects>

³³ <http://patrimoniul.asm.md/projects>

³⁴ <http://patrimoniul.asm.md/projects>

³⁵ <http://patrimoniul.asm.md/projects>

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău a realizat 2 proiecte în domeniu: 11.817.07.33F – *Patrimoniul cultural-național din Republica Moldova – component al civilizației europene* și 15.817.06.17F – *Patrimoniul cultural național și universal în sistemul educațional* (2015-2018), director de proiecte Valentina Ursu³⁶. Dintre cercetătorii tineri, îi menționăm pe Irina Oberländer-Târnoveanu, Eugen S. Teodor, Marius Mihai, Elena Loredana Cozma, Alexandru Popa, Vitalie Josanu, Carmen Marian, Dragoș Gheorghiu, Livia Ștefan, Octavian Ciobanu, Katarzyna Jarosz, Dan Dascălu, Vitalie Josanu, Cristina Ciobanu, Laurențiu Dobre³⁷, Riga Dan, Riga Sorin, Ardelean Aurel, Man Vasile³⁸. Lista cercetătorilor preocupați de patrimoniul cultural, prezentați în paginile acestui studiu, demonstrează interesul și geografia celor ce sunt preocupați de această problematică.

Am evidențiat câteva nume, care prin publicațiile lor au încercat să delimiteze și să demonstreze valoarea patrimoniului atât pentru cunoaștere, cât și pentru existența umană. Prin aceste studii se caută să se demonstreze importanța și valoarea patrimoniului cultural nu doar ca obiect de cunoaștere științifică, ci și ca utilitate practică a acestor cunoștințe teoretice.

Discuțiile teoretice privind patrimoniul cultural

Din lista autorilor preocupați de problematica ce ține de patrimoniul cultural din aspect teoretic, îi evidențiem pe Lowenthal D.³⁹ și Andrei Stepanov⁴⁰, care, în studiul „Păstrarea materială și alternativele lui”, demonstrează spectrul obiectelor ce țin de patrimoniu și caută să evidențieze motivele de păstrare a patrimoniului, se referă la păstrarea obiectelor ce țin de *cultul reprezentativ*, ce atribuie valoare obiectelor tipice timpului; de *cultul popular*, care susține păstrarea artefactelor materiale și referințelor scrise ale cultului popular; de *cultul trecutului imediat*, care susține păstrarea lucrurilor epocii imediate, pentru posteritate; *cultul escapismului*, ce o explică prin fuga de la prezentul fără suflet, și o nostalgie față de obiectele trecute, față de ascetismul contemporan; *cultul beneficiului economic*, care susține utilizarea resurselor și materialelor prin turism⁴¹. Prezentarea acestor motive de păstrare și promovare patrimonială demonstrează existența contradicțiilor ce promovează aceste culte privitor la păstrarea materială. În aceste contradicții, el indică un șir de probleme ce

³⁶ <https://www.upsc.md/ro/cercetare/proiecte-de-cercetare/>

³⁷ Cu privire la cercetările în domeniul salvării patrimoniului cultural al Republicii Moldova în contextul integrării europene. *Arheologia și politicile de protejare a patrimoniului cultural în România. Archaeology and cultural heritage preservation policies in Romania.* URL:<https://www.cceol.com/search/book-detail?id=515712>

³⁸ Dan, Riga, Sorin, Riga, Aurel, Ardelean, Vasile, Man, *Studii de Știință și Cultură*. Martie, 2010, vol. 6, Issue 1, pp. 95-111.

³⁹ David, Laental, geograf și istoric american, specialist pe probleme teoretice și expert în practica patrimoniului istoric.

⁴⁰ Андрей, Степанов, Дэвид, Лоуэнталь, Материальное сохранение и его альтернативы. <http://magazines.russ.ru/nz/2017/4/materialnoe-sohranenie-i-ego-alternativy-pr.html> În: *Неприкосновенный запас*, 2017, №4, стр. 133 - 153, бумажной версии номера.

⁴¹ Ibidem.

apar în procesul păstrării acestor bunuri materiale. În baza lor, el demonstrează procesele și reprezentările ce apar ca rezultat al păstrării și promovării valorii pe care le au obiectele materiale cu valoare spirituală⁴². Se susține că, „indiferent de etimologia adevărată a cuvântului „păstrare (*preserve*)”, el conține și un sens de „păstrare prealabilă (*pre-serve*)”, iar această acțiune presupune un scop în sine în care păstrarea nu este un epilog, ci un prolog al acțiunilor umane”⁴³.

Ca răspuns și ca continuare la acest studiu, vine studiul cercetătoarei sociolog Nathalie Heinich⁴⁴. În studiul său „Crearea patrimoniului cultural”, cercetătoarea încercă să explice interesul față de patrimoniul național și cauzele ce condiționează acest interes⁴⁵. În studiul său ea caută să demonstreze acțiunile celor ce crează acest patrimoniu și criteriile ce sunt folosite în practică, pentru explicarea valorii obiectelor patrimoniului⁴⁶. Printre valorile fundamentale pe care le are patrimoniul, ea evidențiază următoarele: autenticitatea obiectului patrimonial, vechimea obiectului patrimonial, raritatea obiectului patrimonial, frumusețea obiectului patrimonial, semnificația obiectului patrimonial. Astfel, obiectele patrimoniale, după Nathalie Heinich, au un caracter etic, estetic, hermeneutic, civil, de drept, economic și casnic. Ele, la rândul lor, contribuie la atribuirea unor funcții patrimoniale acestor obiecte. După ea, „administrarea autenticității” este baza patrimoniului național cultural⁴⁷.

Drept continuare la demonstrarea valorii obiectelor patrimoniale, poate fi considerat studiul lui Koziol C.⁴⁸, în studiul său „Ideologia ocrotirii monumentelor istorice: analiza critică a structurii discursului în politica contemporană privind patrimoniul istoric”, autorul caută să analizeze structura discursului politic în acest domeniu. În acest discurs, el evidențiază polemica între subiecții antrenați în valorificarea patrimoniului cultural. El evidențiază matrița discursului privind păstrarea patrimoniului cultural prin prisma populistului, celui ce este cointerestat în popularizarea obiectelor patrimoniale, comerciantului, care este orientat spre identificarea simbolică a valorii obiectului patrimonial, esențialistul, care este

⁴² Ibidem.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Андрей, Захаров, Натали, Эник, Изготовление» культурного наследия. Перевод с английского Андрея Захарова: В: Неприкосновенный запас, 2017, №4, стр. 188-198 бумажной версии номера. Натали Эник (р. 1955) - французский социолог, специалист по современному искусству. <http://magazines.russ.ru/nz/2017/4/izgotovlenie-kulturnogo-naslediya-pr.html>

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ Кристофер, Козел, Идеология охраны памятников истории: критический анализ структуры дискурса современной политики исторического наследия. Перевод выполнен по изданию: Koziol C., *Historic Preservation Ideology: A Critical Mapping of Contemporary Heritage Policy Discourse* // Preservation Education and Research. 2008, vol. 1, pp. 41-84. <http://magazines.russ.ru/nz/2017/4/ideologiya-ohrany-pamyatnikov-istorii-kriticheskij-analiz-struk-pr.html>

orientat spre esența obiectelor patrimoniului istoric, și privatul, care este orientat spre proprietatea privată asupra obiectului patrimoniului istoric. În analiza sa, el caută să demonstreze formule de prezentare și atributele ce le dă acestor grupuri și interesul pe care îl atribuie ei patrimoniului cultural⁴⁹.

Căutările teoretice sunt continuate de către Ashworth G.J.⁵⁰, care, în studiul său „De la istorie la patrimoniu, de la patrimoniu la identitate: în căutarea noțiunilor și modelelor”, examinează trecerea de la istorie la moștenirea patrimonială, pentru a identifica monumentele istorice ca produse ale patrimoniului și transformarea lor în marfă comercializată pe piața de consum în secolul al XX-lea. În cercetările sale, Ashworth G.J. pune accentul pe demonstrarea resurselor și a procesului de interpretare a acestui produs pe piața de consum. Interesant în cercetarea sa este descrierea portretului consumatorului pentru bunurile patrimoniale și, totodată, evidențierea consecințelor unui astfel de model de comportare față de patrimoniul istoric.⁵¹ O altă idee ce se desprinde din acest studiu este demonstrarea locului și importanței identitare în valorificarea patrimoniului. Autorul arată influența politică și mecanismele economice în modele de utilizare a identității, în scopul valorificării patrimoniului. Totodată, el identifică și contradicțiile ce apar în procesul de utilizare a patrimoniului pentru identificarea națională, personală sau de grup⁵². Un element important în acest studiu îl prezintă definirea proporției problemei patrimoniului cultural și istoric ca produs. El recunoaște necesitatea elaborării unor strategii de stat față de produsele patrimoniale și formele de organizare privind păstrarea și valorificarea lor prin investițiile de stat⁵³.

Ca continuare și analiză critică a patrimoniului, poate fi considerat studiul lui Stupeiko St., „Cercetări critice a patrimoniului ca alternativă a rutinei academice”⁵⁴. În discursul său, autorul încearcă să definească cercul de probleme ce au apărut odată cu procesul de recunoaștere a patrimoniului ca valoare pentru societate⁵⁵. Stupeiko St. încearcă să demonstreze neclaritățile ce țin de autenticitatea monumentelor. Un aspect aparte în cercetarea problemei patrimoniului, el o face

⁴⁹ Ibidem.

⁵⁰ Андрей, Степанов, Грегори, Дж. Эшворт, От истории к наследию - от наследия к идентичности: в поисках понятий и моделей. В: Неприкосновенный запас, 2017, №4. <http://magazines.russ.ru/nz/2017/4/ot-istorii-k-naslediyu-ot-naslediya-k-identichnosti-v-poiskah-pr.html>, traducere după Ashworth G.J. *From History to Heritage - From Heritage to Identity: In Search of Concepts and Models* // Ashworth G.J., Larkham P.J. (Eds.). *Building a New Heritage: Tourism, Culture and Identity in the New Europe*. London: Routledge, 1994, C. 13-30.

⁵¹ Ibidem.

⁵² Ibidem.

⁵³ Ibidem.

⁵⁴ Степан, Стурейко, Критические исследования наследия как альтернатива академической рутине. *Журнальный зал*, 2017, 4: 214. В: Неприкосновенный запас, 2017, №4, стр. 199-214.

<http://magazines.russ.ru/nz/2017/4/kriticheskie-issledovaniya-naslediya-kak-alternativa-akademicheskoy-rutine-pr.html>

⁵⁵ Ibidem.

prin definirea instrumentariului și noile abordări în această problemă. Astfel el înaintea diferite tipuri de terminologii în demonstrarea patrimoniului, printre care el numește terminologia „utilitar-practică”, „informațional-culturologică”, „economică”, „social-umanitară”⁵⁶. Dar cea mai detaliată analiză el o întreprinde în problema ce ține de păstrarea monumentelor și gândirea specifică ce se naște în diferite discursuri în jurul acestei noțiuni. Astfel, el susține că în păstrarea monumentelor ca valoare patrimonială importante sunt:

- Obligativitatea și universalitatea păstrării monumentelor culturale, deoarece ele aparțin tuturor și fiecare este responsabil de păstrarea lor.
- Apelarea la modelele predecesorilor, care au creat ceva – străbunii au creat nu pentru ca noi să risipim trecutul.
- Transmiterea monumentelor moștenitorilor, pentru a fi apreciate.
- Permanentul pericol de distrugere a patrimoniului - nu vom păstra azi, mâine vom pierde tot.
- Baza de expertiză a cunoștințelor privind monumentele, valoarea lor o pot face doar profesioniștii.
- Obiectele ocrotite reprezintă o gamă de valori, de ex., această clădire prezintă o valoare istorică.
- Necesitatea restaurării monumentelor și reabilitarea lor.
- Punerea în circuitul turistic a obiectelor patrimoniale.
- Posibilitatea teaurizării sau reconstrucției obiectelor culturale⁵⁷.

Discuții la nivel mondial și european

Problema păstrării și ocrotirii patrimoniului cultural rămâne ca subiect de discuții și până în prezent. Astfel, în 2015 în China, în or. Șanduni, la Congresul al XXII-lea al științelor istorice, printre subiectele discutate a fost și tema: „Personalitățile naționale în patrimoniul mondial (National Identities in World Heritage)”⁵⁸. Tot în 2015 a fost lansat proiectul „Importanța patrimoniului cultural pentru Europa”⁵⁹, la care a fost prezentată starea de fapt și perspectivele de cercetări privind influența patrimoniului asupra societății și economiei.

În rezultatul examinării studiilor privind patrimoniul cultural, venim cu un șir de constatări:

- Deși au fost studii cu un pronunțat caracter economic, tot mai multe studii țin să examineze efectele sociale și ecologice privind păstrarea monumentelor patrimoniale;

---

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ Ibidem.

⁵⁸ С.Н., Молчанов, Европейское право и сохранение культурного наследия народов Европы. *Cultivate Russia Web Magazine*, 2003, 2.

⁵⁹ Ibidem.

- În studiile ce țin de patrimoniul cultural se demonstrează importanța păstrării și necesitatea restaurării obiectelor de patrimoniu;
- Tot mai insistent se promovează studiile cu caracter interdisciplinar;
- Din punct de vedere teoretic se aplică abordarea cultural-antropologică în care studiile vin să implementeze, prin instrumentariul său, definirea valorii și importanței păstrării și valorificării patrimoniului cultural.

Și, cum susține poetul, dramaturgul și omul politic Valeriu Butulescu: „În patrimoniul universal, comorile spirituale se contopesc, alcătuind un tezaur omogen, nu mai poți identifica Nilul, Dunărea sau Amazonul în apele străvezii ale Oceanului”⁶⁰.

Bibliografie

1. Ashworth, G.J., From History to Heritage – From Heritage to Identity: In Search of Concepts and Models // Ashworth G.J., Larkham P.J. (Eds.). Building a New Heritage: Tourism, Culture and Identity in the New Europe. London: Routledge, 1994.
2. Butulescu, Valeriu, *Citat despre Adevăr*. <https://rightwords.ro/citate/in-patrimoniul-universal-comorile-spirituale-se--13452>
3. Bruner, Edward M., 1983a. Introduction. The opening up of anthropology. In *Text, play, and story: The construction and reconstruction of self and society*, ed. Edward M. Bruner, 1–16. Washington, DC: American Ethnological Society.
4. Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, 1972 [on-line]. Metod доступа: <http://www.unesco.org>.
5. Cu privire la cercetările în domeniul salvagădării patrimoniului cultural al Republicii Moldova în contextul integrării europene. În: *Arheologia și politicile de protejare a patrimoniului cultural în România*. Archaeology and cultural heritage preservation policies in Romania. URL:<https://www.ceeol.com/search/book-detail?id=515712>
6. Koziol, C. *Historic Preservation Ideology: A Critical Mapping of Contemporary Heritage Policy Discourse* // Preservation Education and Research. 2008. Vol. 1. <http://magazines.russ.ru/nz/2017/4/ideologiya-ohrany-pamyatnikov-istorii-kriticheskij-analiz-struk.html>
7. *Inventaire général du patrimoine culturel*. Мехико, 1982. Культуры: диалог народов мира. ЮНЕСКО, 1984. №3.

⁶⁰ Valeriu, Butulescu. *Citat despre Adevăr*. În: <https://rightwords.ro/citate/in-patrimoniul-universal-comorile-spirituale>.

8. Bruner, Edward M., 1983b. *Text, play, and story: The construction and reconstruction of self and society*, ed.. Edward M. Bruner Washington, DC: American Ethnological Society
9. Nora, P. (Ed.), *Science et conscience du patrimoine*. Paris: Fayard, 1997.
10. Silverman, Helaine, *Contested cultural heritage: A selective historiography*. In: *Contested Cultural Heritage*. Springer, New York, NY, 2011. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kulturnoe-nasledie-smyslovoe-pole-i-praktika> (дата обращения: 17.06.2018). <https://cyberleninka.ru/article/n/kulturnoe-nasledie-smyslovoe-pole-i-praktika>
11. Богуславский, М.М., *Международная охрана культурных ценностей*. М., 1979.
12. Веденин Ю.А. *Культурное и природное наследие России (Концепция и программа комплексного атласа)*. Ю.А. Веденин, А.А. Люты́й, А.И. Ельчанинов, В.В. Свешников. М., 1995.
13. Галкова, О.В., *Теоретические основы культурного наследия*. В: *Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 7: Философия. Социология и социальные технологии*, 2011, 3.
14. *Декларация прав культуры*. СПб. 1996.
15. Дьячков, А.Н., *Охрана памятников за рубежом (некоторые теоретические аспекты)*. В: *Памятники в контексте историко-культурной среды*. Сб. научн. тр. / отв. ред. Дьячков А.Н. М., 1990.
16. Захаров, Андрей, Эник, Натали, *Изготовление культурного наследия*. Перевод с английского Андрея Захарова. В: *Неприкосновенный запас* 2017, № 4. <http://magazines.russ.ru/nz/2017/4/izgotovlenie-kulturnogo-naslediya-pr.html>
17. *Идеология охраны памятников истории: критический анализ структуры дискурса современной политики исторического наследия*. Сокращенный перевод с английского Владимира Макарова. Перевод выполнен по изданию: *Конвенция об охране всемирного культурного и природного наследия (16 ноября 1972 г.)*. В: *Свод нормативных актов ЮНЕСКО: Конвенции и соглашения, рекомендации, декларации*. М., 1991. *Конвенция ЮНЕСКО о мерах, направленных на запрещение и предупреждение незаконного ввоза, вывоза и передачи права собственности на культурные ценности*.
18. Козел, Кристофер, *Идеология охраны памятников истории: критический анализ структуры дискурса современной политики исторического наследия*. Перевод выполнен по изданию: Koziol S. *Historic Preservation Ideology: A Critical Mapping of Contemporary Heritage Policy Discourse // Preservation Education and Research*. 2008. Vol. 1.

- <http://magazines.russ.ru/nz/2017/4/ideologiya-ohrany-pamyatnikov-istorii-kriticheskij-analiz-struk-pr.html>
19. Кулешова, М.Е., Понятийно–терминологическая система «природное культурное наследие»: содержание и основные понятия. В: *Уникальные территории в культурном и природном наследии регионов*. Сборник научных трудов. М.: Изд. РНИИ культурного и природного наследия, 1994.
  20. Курьянова, Татьяна Сергеевна, Культурное наследие: смысловое поле и практика. В: Вестник Томского гос. ун-та. *Культурология и искусствоведение*. 2011. №2.
  21. Мазенкова, Анна Алексеевна, *Культурное наследие как самоорганизующаяся система*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата философских наук. Тюмень, 2009.
  22. Молчанов, С.Н., Европейское право и сохранение культурного наследия народов Европы. *Cultivate Russia Web Magazine*, 2003, 2.
  23. Полякова, М.А., *Международно-правовые аспекты охраны культурного наследия* (документы, библиография). Ред. С.И. Сотниковой, И.М. Вандулакиса. Афины, 1997.
  24. Рекомендация об участии и вкладе народных масс в культурную жизнь» (1976); Галкова, О.В. Теоретические основы культурного наследия. *Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 7: Философия. Социология и социальные технологии*, 2011.
  25. Рерих, Н.К., *Листы дневника*. Том первый, 2-е изд. М.: МЦР, 1999.
  26. Соколова, Александра Сергеевна, *Вклад ЮНЕСКО в сохранение всемирного культурного наследия*. В: *Теория и практика общественного развития*, № 11, 2013.
  27. Степанов, Андрей, Лоуэнгаль, Дэвид, Материальное сохранение и его альтернативы. <http://magazines.russ.ru/nz/2017/4/materialnoe-sohranenie-i-ego-alternativy-pr.html> В: *Неприкосновенный запас* 2017, №4, стр. 133-153.
  28. Степанов, Андрей, Эшворт, Грегори Дж., От истории к наследию - от наследия к идентичности: в поисках понятий и моделей. В: *Неприкосновенный запас*, 2017, № 4.
<http://magazines.russ.ru/nz/2017/4/ot-istorii-k-naslediyu-ot-naslediya-k-identichnosti-v-poiskah-p-pr.html>, traducere după Ashworth G.J. *From History to Heritage – From Heritage to Identity: In Search of Concepts and Models*. În: Ashworth G.J., Larkham P.J. (Eds.). *Building a New Heritage: Tourism, Culture and Identity in the New Europe*. London: Routledge, 1994.